

IZJAVA HRVATSKE AKADEMIJE ZNANOSTI I UMJETNOSTI: UMJETNINE AKADEMIJE U PALAČI VRANYCZANY

Već trideset godina traje spor između Hrvatske akademije znanosti umjetnosti i Moderne galerije, odnedavno Nacionalnog muzeja moderne umjetnosti, oko korištenja zgrade u Hebrangovoj 1 te u vezi vlasništva **1057 Akademijinih umjetnina koje se nalaze u Nacionalnom muzeju moderne umjetnosti**. Zgrada u čijem manjem dijelu taj muzej djeluje, sagrađena je 1883. kao palača obitelji Vranyczany, a 1947., tada u društvenom vlasništvu, dana je Jugoslavenskoj akademiji znanosti i umjetnosti na upravljanje (najveće pravo koje je netko mogao imati na stvarima u društvenom vlasništvu). To je bilo kasnije potvrđeno u četiri Zakona o JAZU, pa i nakon osamostaljenja Moderne galerije 1974.

Zakonom o Hrvatskoj akademiji znanosti i umjetnosti iz 1991. pravo upravljanja nad zgradom pretvoreno je u Akademijino pravo vlasništva.

Nakon toga njezino pravo vlasništva upisano je u zemljišnoj knjizi Općinskog suda (danas Općinskog građanskog suda) u Zagrebu. Tim je zakonom i pravo upravljanja na spomenutim umjetninama, dotad u društvenom vlasništvu, pretvoreno u pravo vlasništva Hrvatske akademije. **Valja naglasiti da je 488 umjetnina prije 1947., kada je Moderna galerija postala Akademijina organizacijska jedinica, bilo u vlasništvu Akademije** pa je u skladu s tadašnjim propisima pretvoreno u društveno vlasništvo s pravom upravljanja Jugoslavenske akademije. Radi se naime o umjetninama hrvatskih autora iz Akademijine Strossmayerove galerije starih majstora koje vremenski pripadaju 19. i 20. stoljeću te su radi bolje prezentacije javnosti prebačene u Modernu galeriju, dok su u Strossmayerovoj galeriji zadržane slike do početka 19. stoljeća. **Dio umjetnina Akademija je kasnije donacijama i na drugi način pribavila nakon 1947. te ih smjestila u Modernu galeriju kao svoju organizacijsku jedinicu bez pravne osobnosti pod nazivom Moderna galerija Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti.**

U skladu s tadašnjim propisima, do 1991. sve su te umjetnine bile u društvenom vlasništvu, a pravo upravljanja nad njima imala je Jugoslavenska akademija. Posljednja dva Zakona o Jugoslavenskoj akademiji znanosti i umjetnosti propisala su da Jugoslavenskoj akademiji pripadaju umjetnine koje je unijela u Modernu galeriju.

Moderna galerija se 1974. osamostalila od Akademije, no od tada pa sve do danas nije proveden postupak podjele prava nad fondusom umjetnina koje se u njoj nalaze. Akademija je u nekoliko navrata pokušavala razgraničiti imovinskoppravna ovlaštenja nad umjetninama u Modernoj galeriji, ovisno o tome radi li se o umjetninama pod upravljanjem Akademije, ili onima koje je Moderna galerija stekla prije 1947. No za to razgraničenje Akademija nailazila na odaziv. **Akademija nije nikad niti jednu od 1057 umjetnina koje se nalaze u Modernoj galeriji prenijela u vlasništvo, niti dala na upravljanje Modernoj galeriji, Republici Hrvatskoj ili nekom trećem. Jednako tako, Akademija nije nikad na Modernu galeriju prenijela pravo upravljanja dijelom zgrade u kojoj djeluje, a niti nakon 1991. odnos HAZU kao vlasnika zgrade u Hebrangovoj 1 i Moderne galerije nije pravno uređen te oko korištenja zgrade postoje otvorena pitanja.**

Nakon što je 1991. ranije društveno vlasništvo koje je Akademija stekla postalo Akademijino vlasništvo temeljem Zakona o HAZU, Hrvatska akademija je ponovno zahtijevala utvrđenje vlasništva nad umjetninama iz svog fundusa

zatečenima u prostorima Moderne galerije, no budući da nije bilo rezultata, a **prijetila je opasnost da Moderna galerija postane vlasnik umjetnina dosjelošću, Akademija je bila prisiljena 2000. ustati sudskom tužbom i** provesti postupak osiguranja dokaza te tako prekinuti tijek zastare. Hrvatska akademija ustala je s tužbom samo u pogledu slike Vlahe Bukovca *Mlada patricijka* jer bi troškovi spora za svih 1057 umjetnina bili enormni, no sve se one nalaze u istom pravnom režimu kao i navedena slika. **Nju je još 1891. Akademiji darovao njen utemeljitelj Josip Juraj Strossmayer, a Moderna galerija je osnovana 1934.**

Vlasništvo Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti nad 1057 umjetnina koje se nalaze u Modernoj galeriji potvrđeno je drugostupanjskom presudom Županijskog suda u Zagrebu iz 2011. koju je potvrdio i Vrhovni sud RH, a 2017. se o tome u korist Hrvatske akademije izjasnio i Ustavni sud RH, vezano uz tužbu koju je Hrvatska akademija podigla protiv Moderne galerije u pogledu slike *Mlada patricijka*. Sudskim odlukama potvrđeno je da je HAZU vlasnik te slike, a **budući da se ona nalazi u istom pravnom režimu kao i ostale umjetnine, ono što vrijedi za nju vrijedi i za njih, tj. da su vlasništvo Akademije, a ne Moderne galerije.** Time i provedenim postupkom osiguranja dokaza u pogledu ostalih umjetnina Hrvatska akademija je zaštitila svoje pravo vlasništva. Dio umjetnina u Modernoj galeriji ne pripada fundusu Akademije i te su umjetnine unesene u inventarne knjige Moderne galerije. Ona je inače nakon osamostaljenja 1974. sve umjetnine zatečene u svom prostoru označila svojim inventarnim brojevima, bez suglasnosti Akademije ne poštujući činjenicu da je dio zatečenih umjetnina bio iz Akademijinog fundusa.

Moderna galerija osporavala je pravo vlasništva HAZU nad umjetninama koje se u njoj nalaze pozivajući se na odredbe Zakona o muzejima iz 1993. kojim su umjetnine u nekadašnjem društvenom vlasništvu postale državno vlasništvo. No u to vrijeme Akademijine umjetnine u Modernoj galeriji više nisu bile društveno vlasništvo jer su još 1991. temeljem Zakona o HAZU pretvorene u vlasništvo Akademije.

Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti nikad nije imala namjeru svoje umjetnine u Modernoj galeriji oduzeti iz držanja u njoj, već je namjera bila jedino utvrditi vlasništvo i umjetnine dati na upravljanje Modernoj galeriji. Time, kao i omogućavanjem da se djelatnost Nacionalnog muzeja moderne umjetnosti i dalje obavlja u prostoru koji je u njezinu vlasništvu

Hrvatska akademija pokazuje solidarnost u ostvarenju poslanja Nacionalnog muzeja moderne umjetnosti i primjereno svojoj ulozi u društvu u tome sudjeluje, što je u nacionalnom interesu.

Hrvatska akademija godinama je strpljivo radila na mirnom rješenju tog prijepora predlažući rješenje sklapanjem ugovora kojim bi se zadovoljilo obje strane, na što je Ministarstvo kulture i medija 7. siječnja 2021. reagiralo prijedlogom ugovora s jednostranim rješenjem na štetu Akademije, koji se može ocijeniti najvećim napadom na Akademiju od njezina osnivanja. Tako nije postupila nijedna od dosadašnjih država u kojima je Akademija djelovala od 1861., štoviše, bilo je propisano da je pod posebnom zaštitom države. **Hrvatskoj akademiji se naime nudi rješenje po kojem bi se ona odrekla vlasništva zgrade u Hebrangovoj 1 u korist Republike Hrvatske koja bi je nakon toga dala na upravljanje Modernoj galeriji, što naravno znači da bi se Akademija iz nje i iselila. Također se predlaže i da Akademija odustane od zahtjeva da se utvrdi njezino pravo vlasništva nad 1057 umjetnina koje se nalaze u Modernoj galeriji, drugim riječima da se u korist Republike Hrvatske odrekne svog vlasništva nad umjetninama koje je iz Strossmayerove galerije 1947. unijela u Modernu galeriju, tada jedinicu u sastavu Akademije, gdje je do 1974. unosila i novopribavljenu umjetničku građu.**

Time je samo u obliku prijedloga ugovora ponovljen u razgovorima više puta isticani prijedlog da Akademija pokloni svoje umjetnine Republici Hrvatskoj. Kao protučinidbu tome nudi se uređenje nekih Akademijinih nekretnina, za što je Akademija ionako podnijela elaborirani zahtjev u skladu s propisima o obnovi oštećenih zgrada po drugoj osnovi uz mogućnost korištenja sredstava iz europskih fondova.

Akademija je dopisom od 27. siječnja 2021. odbila sklopiti takav ugovor kao za nju štetan i stoga neprihvatljiv i uz slanje prateće dokumentacije po tko zna koji put predložila mirno rješenje prijepora sklapanjem ugovora o suradnji HAZU i Moderne galerije kojim bi se riješila sva sporna pitanja između te dvije ustanove. **HAZU nudi Modernoj galeriji da se sporazumno utvrdi Akademijino pravo vlasništva nad umjetninama i da ih se daje na upravljanje Modernoj galeriji bez naknade s time da se jedino u evidencijama Moderne galerije naznači da su u vlasništvu Akademije. Ugovorom bi bilo riješeno i pitanje korištenja prostora u vlasništvu Akademije u Hebrangovoj 1 koji Moderna galerija sada koristi bez uređene pravne osnove. Akademija je spremna i na preuređenje zgrade i građevinske**

zahvate dogradnje koje je predložila Ministarstvu i Modernoj galeriji kako bi se u potpunosti zadovoljile potrebe Moderne galerije i Akademije.

Želja Hrvatske akademije je izbjeći nepotrebno nastavljanje skupog sudskog sporenja, ali u tome godinama ne nailazi na razumijevanje, nego na jednostrano gledanje druge strane koja ne poštuje ni pravomoćne sudske odluke niti propise, čime prisiljava Akademiju da pravnim putem zaštiti svoju imovinu.

Hrvatskoj akademiji znanosti i umjetnosti je prijedlogom Ministarstva kulture i medija zapravo postavljeno pitanje smije li ova generacija akademkinja i akademika na predloženi način, tj. odricanjem od vlasništva umjetnina i nekretnine u korist Republike Hrvatske na štetu Akademije, danas tako raspolagati s imovinom od nacionalnog značaja koju su stjecale ranije generacije njezinih članova, zajedno s brojnim donacijama koje HAZU brižno čuva za hrvatski narod u 160 godina svoga djelovanja, čime je Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti izgradila neizrecivo povjerenje. Tih se donacija i stečenog vlasništva ni sa kakvim obrazloženjem ne može odreći. Bilo bi to protivno njezinu povijesnom poslanju.

U Zagrebu, 16. travnja 2021.

HRVATSKA AKADEMIJA
ZNANOSTI I UMJETNOSTI